

Remissvar för SOU 2022:12 AI-kommissionens Färdplan för Sverige

Regeringskansliets diarienummer: Fi2025/00457

AI Sweden har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet; AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12). Yttrandet omfattar de delar där AI Sweden, som nationellt center för tillämpad artificiell intelligens, har särskild kompetens och insyn. Vi avstår från att lämna synpunkter på övriga delar av betänkandet.

AI Sweden har i uppdrag att accelerera användningen av AI för att stärka Sveriges välfärd och konkurrenskraft. Som nationellt center samlar vi omkring 160 partners från näringsliv, akademi och offentlig sektor i ett robust och växande ekosystem för tillämpad AI.

Bland våra pågående initiativ återfinns bland annat:

- **Svea – digital assistent för offentlig sektor**, språkmodell utvecklad i samarbete med ett stort antal kommuner, regioner och myndigheter,
- **Open Euro LLM** – ett unikt europeiskt samarbete mellan ledande aktörer för att utveckla nästa generations språkmodeller med öppen källkod och stärka Europas AI-kapacitet,
- **AI for Executives** – ett nationellt ledarskapsprogram i samarbete med Stockholms universitet, Uppsala universitet och Göteborgs universitet,
- **New Nordics AI** – etableringen av ett gemensamt nordiskt AI-center för att koordinera satsningar och stärka regionens internationella position.
- **LeakPro** – ett projekt, som en del i en förstärkt satsning på AI och säkerhet, som syftar till att identifiera risken för läckage av känslig information från AI-modeller,
- **AI-strategi för Sverige** – ett framtaget strategiskt ramverk och vägledning för beslutsfattare i syfte att stärka Sveriges AI-kapacitet.
- **My AI** – en användardriven plattform för att öka det kollektiva lärandet och öka skalningen av AI tillämpningar i Sverige.

AI Sweden förenar teknisk, juridisk, tillämpnings- och policyinriktad AI-expertis med djup förankring i både offentlig och privat sektor. Denna bredd utgör grunden för de synpunkter vi lämnar nedan.

Remissvaret är indelat i följande två delar: sammanfattning och synpunkter på förslagen.

1. Sammanfattning

AI Sweden välkomnar AI-kommissionens betänkande som ett strategiskt viktigt underlag för att kunna stärka Sveriges AI kapacitet. Kommissionen identifierar flera avgörande

utmaningar och behov – bland annat för att stärka ledarskap, datadelning, infrastruktur och kompetensförsörjning. Vi delar kommissionens syn att Sverige behöver agera snabbt och kraftfullt för att möta den globala utvecklingstakten och för att säkerställa svensk konkurrenskraft, välfärd och säkerhet.

Vi vill särskilt betona att:

- Sveriges största värdeskapande potential inom AI ligger i **tillämpning**. För att förverkliga denna potential krävs ett förstärkt fokus på innovationsdriven och behovsdriven användning av AI.
- Det krävs ett **tydligt politiskt ledarskap med resurser och genomförandekapacitet**. En nationell ledningsfunktion inom Statsrådsberedningen, såsom en AI-task force, är en bra start men måste ges verklig beslutskraft och verktyg samt etableras som en permanent funktion.
- Staten bör investera i **miljöer som möjliggör breda samarbeten och skalning av värdeskapande med AI**, samt möjliggöra **riskdelning och snabbspår för innovation** i både privat och offentlig sektor.

AI Sweden står till förfogande för att bidra till genomförandet av färdplanen, och för att fortsätta främja ett ekosystem som gör det möjligt för Sverige att dra nytta av AI på ett säkert, ansvarstagande och värdeskapande sätt.

2. Synpunkter på förslagen

Förslag om en Task Force för AI vid Statsrådsberedningen

AI Sweden tillstyrker förslaget att inrätta en nationell ledningsfunktion vid Statsrådsberedningen, som skulle kunna kallas en Task Force. AI Sweden vill särskilt betona att det inte räcker med utformandet av en ny AI-strategi, utan att det krävs både en resurssatt och konkret handlingsplan samt ett centralt ledarskap med förmåga att koordinera och driva tvärsektoriellt arbete.

För att uppnå önskad effekt behöver den så kallade Task Forcen ha:

- Ett långsiktigt uppdrag med permanent personal som besitter spetskompetens,
- Tydligt mandat och stark politisk förankring,
- Egna arbetsresurser och driftsbudget,
- Direkt koppling till en statssekreterargrupp för beslutskraft och förankring över politikområden.

Task Forcen bör ha ansvar att:

- Ta fram en konkret, uppföljningsbar AI-handlingsplan,
- Samordna AI-insatser inom och mellan departement,
- Följa upp investeringar och redovisa dem per utgiftsområde i budgetpropositionen, i linje med förslaget i Färdplanen.

Förslag inom "Spetsforskning i samverkan" – såsom excellenscentra och kombinationstjänster

AI Sweden tillstyrker kommissionens övergripande ambition att bygga svensk spetskompetens inom AI genom strategiska forsknings- och samverkansinsatser. Förslagen om excellenscentra, kombinationstjänster och en nationell forskningsagenda är viktiga steg, men behöver kompletteras för att säkerställa verklig samhällsnytta och värdeskapande tillämpning.

Vi ser ett stort behov av att:

- Komplettera excellenscentra med alternativa, **tillämpningsdrivna** miljöer, där förutsättningar skapas för konkreta samarbeten mellan offentlig sektor, näringsliv och akademi.
- Säkerställa att kombinationstjänster fokuserar på faktisk kunskapsöverföring, med incitament kopplade till implementering och innovation – inte enbart akademisk meritering.
- Ge forskningsfinansiärer ett tydligt uppdrag att premiera tvärsektoriellt samarbete och praktisk användning i sina utlysningar.
- Regeringen bör säkerställa att Vetenskapsrådets AI-relaterade utlysningar utvecklas i dialog med innovationsnära aktörer och med beaktande av AI-områdets särskilda karaktär, där gränsen mellan grundforskning och tillämpning ofta är flytande.

Sverige har dessutom mycket att lära av andra länder som lyckats etablera innovations- och investeringsvänliga miljöer. I Kanada har exempelvis programmet Mitacs visat sig framgångsrikt genom att möjliggöra datadrivna projekt där företag samverkar med forskarstuderande och professorer, med statlig medfinansiering. Detta exempel visar vikten av att kombinera spetskompetens med praktisk tillämpning och bred samverkan. Sverige bör titta närmare på denna modell för att dra lärdomar som kan anpassas till den svenska kontexten.

Förslag om en AI-verkstad för offentlig sektor

AI Sweden ställer sig starkt bakom förslaget om att inrätta en AI-verkstad för offentlig sektor och ser det som en strategisk och nödvändig satsning för att skala upp och möjliggöra bred användning av AI i hela den offentliga sektorn. För att AI-verkstaden ska få verklig effekt krävs att den utformas i nära samverkan med berörda aktörer – från kommuner och regioner till statliga myndigheter och näringsliv – och att den bygger vidare på redan etablerade strukturer och initiativ.

Verkstaden bör fungera som ett nav för samordning, kompetensutveckling och praktiskt stöd, med särskilt fokus på att stärka kapacitet och förutsättningar hos mindre kommuner och andra verksamheter med begränsade resurser. Det är viktigt att AI-verkstadens insatsstyrka tilldelas ett tydligt uppdrag att stötta tillämpning, förändringsledning och kompetensinsatser – såväl strategiskt som operativt.

För att säkerställa långsiktighet och integrering i ordinarie verksamhet bör involverade myndigheter ges tydliga och långsiktiga uppdrag, exempelvis genom justeringar i sina instruktioner. AI Sweden är berett att bidra till såväl fortsatt utveckling som genomförande av AI-verkstaden.

AI-verkstaden bör:

- Få ett tydligt uppdrag att erbjuda infrastruktur, insatsstyrka och stöd för implementering,
- Tilldelas långsiktig finansiering
- Integrera testmiljöer för regelefterlevnad i samverkan med IMY.
- Utformas i nära dialog med kommuner, regioner och statliga myndigheter samt med relevanta aktörer från näringsliv,
- Bygga vidare på redan etablerade strukturer och samarbetsplattformar för att undvika parallella initiativ och maximera samhällsnytta.

Förslag om att underlätta regelefterlevnad

AI Sweden tillstyrker AI-kommissionens förslag att dels utveckla och skala upp den regulatoriska sandlådan som drivs av IMY, dels att ge ansvarig tillsynsmyndighet för AI-förordningen ett tydligt rådgivande och innovationsfrämjande uppdrag.

Vi föreslår att:

- Sandlådan görs tillgänglig för både offentlig och privat sektor, med låg tröskel för deltagande och möjlighet att testa tillämpningar under realistiska förhållanden,
- IMY:s uppdrag förstärks så att det omfattar juridisk vägledning i tidigt skede, särskilt kopplat till AI-förordningen och relaterade regelverk,
- En rådgivande funktion för regelefterlevnad etableras – med ansvar att stödja ekosystemets aktörer att tolka och tillämpa AI-regelverk på ett innovationsfrämjande sätt,
- Samordning sker med AI-verkstan, så att teknisk utveckling, organisatorisk implementering och juridisk testning kan ske parallellt.

Förslag om att säkerställa tillgång till beräkningskraft för AI

AI Sweden välkomnar att förslaget om att etablera en AI-Factory nu har realiserats. Vi stödjer kommissionens syn på behovet av en hybridstrategi som kombinerar molntjänster och nationell, koordinerad och öppen beräkningskapacitet.

Det är positivt att vi nu ser ökade privata investeringar i beräkningskraft som tillhandahålls öppet på marknadsmässiga förutsättningar, samt privata initiativ att investera i gemensam infrastruktur. Dessa satsningar är viktiga, men de måste kompletteras med offentliga satsningar för att säkerställa att resurserna kommer hela ekosystemet till del.

För att beräkningsinfrastrukturen ska svara mot såväl forskning som tillämpning i näringsliv och offentlig sektor krävs att Vetenskapsrådets ansvar kompletteras av innovationsnära myndigheter såsom Vinnova. En sådan samordning är nödvändig för att säkerställa att infrastruktursatsningar inte begränsas till akademiska behov, utan även omfattar utveckling och implementering.

Tillgången till nationell beräkningskapacitet måste också:

- Tydligt inkludera offentlig sektor och små och medelstora företag (SMF).
- Regleras genom principer för öppen tillgång, rättvis fördelning och behovsbaserat stöd.
- Kombineras med strategiska samarbeten med molntjänstleverantörer för flexibilitet och skalbarhet.

Förslag om förbättrad datatillgång:

"Utred sekretessföresättningar för datadelning mellan myndigheter",

"Utred tillämpningen av GDPR i Sverige", samt

"Uppdrag till Vinnova att utreda, tillsammans med näringsliv och offentlig sektor, hur möjligheterna för datadelning kan förbättras för att främja innovation"

AI Sweden tillstyrker samtliga tre förslag och understryker behovet av ett skyndsamt genomförande. Datadelning är en förutsättning för AI-utveckling, men dagens regelverk och praxis skapar osäkerhet som hämmar innovation – särskilt i sektorsövergripande projekt.

Vi betonar vikten av:

- Tydliga regeländringar och vägledningar som möjliggör offentlig-offentlig och offentlig–privat datadelning.
- Modellavtal och praktiskt stöd till aktörer i ekosystemet.
- Finansierade pilotprojekt för datadelning, exempelvis inom ramen för AI-verkstan och AI Sweden
- Incitament för ökad datakvalitet och tillgänglighet, särskilt i offentlig sektor.
- Vinnova ges mandat och resurser att i nära samverkan med näringsliv och offentlig sektor analysera hinder och möjligheter för ökad datadelning för att främja innovation.

Förslag om att utveckla svenska språkmodeller som kollektiv nytta

AI Sweden välkomnar förslaget om att utveckla svenska språkmodeller som kollektiv nytta och betonar behovet av ett tydligt ansvar och finansiering – inte enbart samordning. Den globala kapplöpningen om AI, inte minst kopplat till språkmodeller, drivs idag av geopolitiska överväganden och stora privata investeringar. I detta läge är det avgörande att Sverige och EU kan bygga upp en egen förmåga att utveckla och förvalta språkmodeller som är säkra och anpassade efter våra behov.

Den europeiska upphovsrätten innebär särskilda utmaningar som måste hanteras för att möjliggöra datainsamling och modellträning på ett rättssäkert sätt. I dagsläget innebär osäkerhet gällande tolkning av upphovsrätten att ingen aktör i Sverige kan träna generativa språkmodeller på svensk webpdata utan att riskera rättsliga åtgärder från upphovsrättshavare. Detta innebär att svenska aktörer i praktiken blir hänvisade till utländska modeller, tränade på data vars ursprung inte alltid är öppet eller anpassat efter svenska språkliga, kulturella och demokratiska förutsättningar. Konsekvensen blir ett moment 22 där Sverige å ena sidan riskerar beroende av utländsk teknik, och å andra sidan förhindras att utveckla egna modeller. Denna situation försvårar inte bara AI-utveckling i

Sverige, utan kan på sikt även påverka språklig representation, kunskapsutveckling och oberoende beslutsfattande.

EU:s engagemang för utvecklingen av öppna och inkluderande språkmodeller skapar goda förutsättningar för gemensamma satsningar, men kräver nationell medfinansiering och ett tydligt svenskt ansvarstagande.

Vi vill särskilt understryka behovet av:

- Tydliggjort ansvar och finansiering – inte enbart samordning,
- Strategisk koordinering med internationella och europeiska initiativ,
- Öppenhet, transparens och säkerhet i utvecklingen,
- Nationell medfinansiering av EU-projekt som stärker svensk och europeisk AI-kapacitet.

Förslag om kompetenshöjande insatser, såsom en AI för alla reform

AI Sweden ställer sig bakom förslaget om insatser för omfattande kompetenshöjning bland befolkningen men konstaterar att:

- Förslag för grundskolan saknas – nationella riktlinjer och vägledning behöver komma på plats för att säkerställa att AI tillämpas på ett strategiskt och ansvarsfullt sätt i skolan.
- Incitament för arbetsgivare att kompetensutveckla sina medarbetare bör förstärkas i samråd med arbetsmarknadens parter. Vi noterar att omställningsstudiestödet är en unik plattform som för detta syfte skulle kunna vidareutvecklas.

Förslag om att Vinnova ska utreda möjligheter till sektorsöverskridande projekt

AI Sweden tillstyrker förslaget att ge Vinnova i uppdrag att utreda hur staten kan främja sektorsöverskridande projekt där värdet av innovationen kommer fler till del än de inblandade parterna. Vi instämmer i AI-kommissionens resonemang att AI har potential att bidra till att lösa bredare, bransch- och sektoröverskridande samhällsutmaningar. Utmaningar som ingen enskild aktör har möjlighet att lösa på egen hand, och där värdet av lösningen kommer fler till godo än de direkt berörda. Vi delar också uppfattningen att det i dessa fall inte är troligt att marknaden själv löser detta, utan att staten behöver möjliggöra den typen av samarbeten. Som kommissionen lyfter kan det till exempel handla om att spåra organiserad brottslighet, underlätta klimatomställningen eller åtgärda kompetensbristen i

vården – komplexa utmaningar som kräver gemensamma insatser från både offentlig och privat sektor.

Mot denna bakgrund vill särskilt betona:

- Att uppdraget bör ges skyndsamt.
- Att Vinnova bör få ett utökat mandat och flexibla medel att stödja innovation i snabb utvecklingstakt.
- Att staten bör verka för breddad användning via samarbetsplattformar – till exempel AI Sweden och AI-verkstaden.
- Att riskdelningsmodeller bör riktas mot sektorsöverskridande användning och innovationssamarbeten i hela ekosystemet.

Vi ser detta som en nyckel för att skala tillämpningen av AI i hela samhället.

AI Sweden

Yttrandet vilar på gemensam analys och prioritering inom AI Sweden.

Martin Svensson, Managing Director

Johanna Bergman, Director of Strategic Development

Daniel Gillblad, Scientific Advisor

Agneta Jacobson, Director of Strategic partnerships and Partner management

Mikael Ljungblom, Director of Public Policy & International Relations

Mats Nordlund, Director of AI Labs

Conny Svensson, Director of AI Adoption

Karin Vajta Engström, Head of Communications

2025-06-03